

EWA NIDECKA

Wydział Muzyki

Uniwersytet Rzeszowski

Pieśni patriotyczne Jana Galla jako wyraz identyfikacji narodowej w latach zaborów

Jan Gall (1856-1912) znaczną część życia spędził w dwóch znaczących ośrodkach Galicji – Krakowie i Lwowie. Działał tam jako kompozytor pieśni oraz oddany organizator i krzewiciel ruchu śpiewaczego. Działalność ta poniekąd wyznaczyła kierunek jego twórczości, która jest zogniskowana na muzyce chóralnej¹. Jest autorem ok. 400 pieśni chóralnych. W publikowanych przez niego zbiorach znajdowały się różnego rodzaju opracowania pieśni ludowych oraz pieśni innej proveniencji, jak: patriotyczne, żołnierskie, legionowe, oraz pieśni „nigdzie nie zapisane, tylko odtworzone z pamięci lub zasłyszane”². Te właśnie pieśni podtrzymywały ducha patriotyzmu w narodzie polskim w latach zaborów.

W Krakowie i zwłaszcza we Lwowie, gdzie kompozytor spędził ostatnie lata życia, jego pieśni cieszyły się dużą popularnością. Wykonywały je przede wszystkim lwowskie towarzystwa śpiewacze, jak: „Lutnia – Macierz” i „Echo – Macierz”, a więc chóry, z którymi współpracował zarówno jako dyrygent, jak i kompozytor. Jego pieśni miały w repertuarze również inne lwowskie chóry, jak: Chór Cecyliński, Międzygimnazjalny Chór „Polskiego Czerwonego Krzyża” i Chór Lwowskiego Instytutu Muzycznego. Lwowski chór „Echo” za kierownictwa Galla, które jest datowane od 1896 roku, przeżywało niebywały rozkwit. Spuścizna Galla była żywa także po jego śmierci, czego dowodem była pamięć członków chóru dla jego zasług, co przekładało się na wykonawstwo kompozycji chóralnych na różnych okazjach i uroczystościach.

---

¹ Początkowym etapem edukacji muzycznej Jana Galla było ukończenie szkoły krakowskiego Towarzystwa Muzycznego „Muza”, działającego od 1866 r., gdzie kształcił się w zakresie gry na fortepianie; por. J. Życzkowski, *Gaudeamus igitur... Koleje Krakowskiego Chóru Akademickiego*, Kraków 1977, „Cracoviana”, seria 2, Ludzie i wydarzenia, s. 11; E. Nidecka, *Twórczość polskich kompozytorów Lwowa a ukraińska szkoła kompozytorska (1772-1939)*, Rzeszów 2005, s. 74.

² E. Nidecka, *Twórczość polskich kompozytorów Lwowa...*, s. 74; Z. Ottawowa-Rogalska, *Lwy spod ratusza słuchają muzyki*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1987, s. 124.

Początki kariery kompozytorskiej Galla sięgają roku 1879, kiedy 19 marca na koncercie w sali Redutowej w Krakowie zostały wykonane przez najstarszy polski chór³ – Krakowski Chór Akademicki dwa utwory kompozytora: *W gaiku* i *Pieśń leśna*. Jak nadmienia autor monografii Krakowskiego Chóru Akademickiego Józef Życzkowski, późniejsza działalność lwowskiego „Echa” za dyrekcji Jana Galla stanowiła poważną konkurencję dla tegoż właśnie chóru. Warto dodać, że po wyjeździe Galla z Krakowa w 1896 roku i przeprowadzce do Lwowa, jego opracowania pieśni nadal znajdowały się w repertuarze wspomnianego Krakowskiego Chóru Akademickiego. Twórcza działalność Galla, obok pieśni autonomicznych oraz ludowych i patriotycznych, obfitowała również w opracowania chóralskie znanych pieśni wybitnych kompozytorów polskich, m.in. Fryderyka Chopina i Stanisława Moniuszki. Również tego rodzaju utwory chętnie wykonywały towarzystwa śpiewacze, w tym Krakowski Chór Akademicki. Do takiego koncertu doszło na przykład 14 marca 1898 roku, a więc już po wyjeździe Galla z Krakowa, kiedy zbierano środki finansowe na rzecz funduszu odbudowy domu akademickiego, który odbył się w Krakowie w sali „Sokoła”. Wspomniany chór pod dyrekcją swojego założyciela Wiktora Barabasza wykonał opracowanie pieśni Moniuszki *Śpiewak w obcej stronie* autorstwa Jana Galla⁴.

Najbardziej płodnym okresem w twórczości pieśniarskiej Galla były lata 1900-1903, kiedy przebywał we Lwowie. Kompozytor wydał wówczas kilka zbiorów pieśni zawierających powyżej stu utworów lub opracowań pieśni. W 1901 roku we Lwowie ukazał się zbiór jego kwartetów męskich pod nazwą: *Echo. Zbiór nowych kwartetów męskich polskich kompozytorów wydanych przez Lwowskie Towarzystwo śpiewackie „Echo” pod dyrekcją Jana Galla*⁵. Utwory te są kontynuacją tradycji niemieckich *Liedertafel*, które w Galicji rozpowszechniły się mniej więcej od połowy XIX wieku. Jak charakteryzuje ten gatunek muzyczny Jolanta Pekacz, *Liedertafel* charakteryzowały się fakturą homofoniczną, prostotą techniczną i sentymentalnym tekstem⁶. Gall jest autorem największej liczby utworów na chór męski spośród kompozytorów polskich działających we Lwowie w pierwszej połowie XX wieku.

W 1903 roku ukazał się kolejny zbiór pieśni Galla zatytułowany *150 pieśni i piosenek* na chór męski i mieszany. Jest to zbiór różnorodnych utworów, zawie-

³ Krakowski Chór Akademicki istnieje od 1878 r. – jest nie tylko najstarszym towarzystwem śpiewaczym w Polsce, ale również jednym z najstarszych towarzystw w Europie; por. J. Życzkowski, dz. cyt., s. 2.

⁴ Tamże, s. 2, 21, 39; Almanach lwowski „Ateneum” 1928, <http://www.lwow.com.pl/almanach/muzyka1928.html> [dostęp 1.05.2018]; *Encyklopedia muzyczna PWM*, efg, Kraków 1987, s. 217-218.

⁵ J.T. Pekacz, *Music in the Culture of Polish Galicia, 1772-1914*, Rochester 2002, s. 210; autorka pochodzi z Rzeszowa, jej właściwe nazwisko to Jolanta Pękacz.

⁶ Do powstania *Liedertafel* (*zu der Tafel*, czyli *przy biesiadnym stole*) przyczynił się niemiecki kompozytor Carl Fridrich Zelter (1758-1832); por. J.T. Pekacz, dz. cyt., s. 145.

rający m.in. opracowania niektórych pieśni Stanisława Moniuszki (*Dziad i baba, Poleć pieśni z miasta, Na Wawel, Wróżba znachora*) i Fryderyka Chopina (*Życzenie*) oraz ponad pięćdziesiąt opracowań ukraińskich pieśni ludowych. Wśród pieśni patriotycznych na uwagę zasługują dwa hymny: *Hasło Sokolów* oraz *Hasło Echistów*.

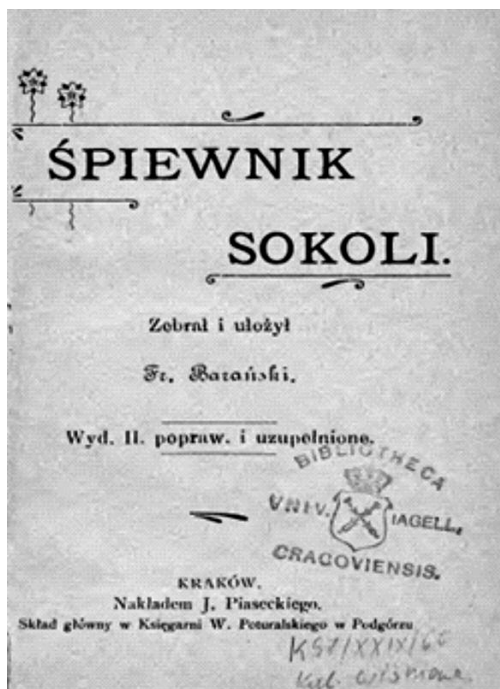
Przy okazji omawiania pieśni patriotycznych w twórczości Galla koniecznością wydaje się przedstawienie ruchu towarzystw gimnastycznych „Sokół”, dla którego Gall napisał wspomniany hymn. Nazwa „Sokół” wiąże się z licznie powstałą w Galicji siecią towarzystw, na wzór czeskiego towarzystwa gimnastycznego, utworzonego po raz pierwszy w Pradze w 1862 roku. Ideą ruchu było krzewienie kultury fizycznej i duchowej oraz wychowanie w duchu patriotycznym i obywatelskim. Pierwsza organizacja tego typu na ziemiach polskich została utworzona we Lwowie w roku 1867⁷ i przyjęła nazwę „Sokół – Macierz”. Sieć towarzystw „Sokół” stała się niezwykle popularna nie tylko w Polsce, lecz również w krajach słowiańskich. Za czasów autonomii Galicji każde z różnego typu istniejących stowarzyszeń i organizacji miało ambicje posiadania własnego hymnu. Takim przykładem jest właśnie towarzystwo „Sokół”, dla którego hymn pisało wielu działających w Galicji kompozytorów. W Polsce autorami hymnu „Sokoła” byli między innymi Wilhelm Czerwiński (sł. Jan Lam; jeden z pierwszych hymnów), znany lwowski kompozytor Mieczysław Sołtys (sł. Władysław Dąbrowski), oraz mniej znani: Ludwik d’Arma Dietz (sł. Juliusz Jejda), Edmund Walter (autor słów nieznan), Franciszek Słomkowski (autor słów nieznan), jak również wymieniany już Jan Gall (sł. Ludomira Benedyktowicza).

Wielkim wydarzeniem w ruchu towarzystw „Sokół” był IV Powszechny Zlot Sokolstwa Polskiego we Lwowie w 1903 roku. Z tej okazji drukowano śpiewniki, między innymi zbiór pod nazwą *Śpiewnik Sokoli*, który wydano w Krakowie w tym samym roku. Autorem zbioru jest Franciszek Barański. Mieszczą się w nim pieśni nie tylko polskie, lecz także bułgarskie, chorwackie, czeskie i słowackie. Wydawcą śpiewnika był J. Piasecki, zaś druk zrealizowano w drukarni W. Poturalskiego w Podgórzu. W przedmowie wydania opatrzonej mottom „Tyle życia co jest w pieśni” zaznaczono:

Śpiewać w chwilach smutku czy radości to właściwości każdego narodu. Pieśń polska to tęsknota za utraconą wolnością i nadzieja za lepszą przyszłością. Sokół polski pomny zasadzie „silnego ducha w zdrowym ciele” nie może i nie powinien oddawać się rozpacz i dlatego pieśni jego są dalszym oddźwiękiem melodii nadziei. Takimi są też one⁸.

⁷ Por. <http://a-pesni.org/polsk/marszsokolow-b.htm> [dostęp 8.05.2018].

⁸ Ze względu na obecne zasady pisowni języka polskiego fragment cytatu uwspółcześniono; por. F. Barański, *Śpiewnik Sokoli, Przedmowa!*, Kraków 1903, brak paginacji.

Śpiewnik Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”
wydany w czerwcu 1903 r. w Krakowie
(źródło: Biblioteka Jagiellońska)

Powyższy tekst w sposób klarowny przedstawia cel wydania śpiewnika, jakim było podtrzymywanie uczuć patriotycznych i umacnianie wiary w nadejście upragnionej wolności, na którą w 1903 roku trzeba było czekać jeszcze piętnaście lat. Ów tekst był również bodźcem do rozniecania ducha walki dla wśród wątpiących i tracących nadzieję.

Omawiany śpiewnik zawiera pięćdziesiąt sześć pieśni, z czego większość to pieśni patriotyczne, w tym napisane dla ruchu sokolego. Zbiór składa się wyłącznie z tekstów bez podkładu muzycznego. Do ważniejszych należy *Hymn Sokolów* do tekstu Władysława Dąbrowskiego autorstwa Mieczysława Sołtysa (1863-1929), znanego i zasłużonego dla kultury muzycznej Lwowa kompozytora, krytyka muzycznego, dyrygenta i pedagoga.

Hasło Sokolów Jana Galla do tekstu Ludomira Benedyktowicza nie figuruje w wydaniu krakowskiego śpiewnika z 1903 roku. Analiza zawartości tego zbioru pozwala stwierdzić, że hymny napisane dla licznej sieci towarzystw gimnastycznych „Sokół” w Galicji, które – przypomnijmy – zostały wydane we lwowskim zbiorze w tym samym roku co śpiewnik krakowski, rozwinęły się w ogromnej ilości, stając się naturalną potrzebą przetrwania narodu polskiego. Wyrażały jego myśli

7134

musicalia

HYMN SOKOŁÓW.

Słowa: W. Dąbrowskiego. M. Sołtys.

Andante sostenuto. W o - ku łeń za - pa - ła - bisk,

Piano.

Forte.

dnę - sy ślad na na - szym czo - ło...

11

Hymn Sokolów Mieczysława Sołtysa
(źródło: Biblioteka Jagiellońska)

i dążenia narodowyzwolenicze. W twórczość dla tego ruchu angażowali się zarówno profesjonalni kompozytorzy i autorzy tekstów, jak i amatorzy.

Franciszek Barański, autor *Śpiewnika Sokolego*, wydał także inne śpiewniki, w tym niezwykle popularny śpiewnik, zatytułowany *Jeszcze Polska nie zginęła! Pieśni patriotyczne i narodowe*. Zbiór ten został wydany we Lwowie w 1893 roku nakładem Księgarni Polskiej Bernarda Połonieckiego. Jego ogromna popularność spowodowała, że w późniejszym okresie miał on szereg wznowień we Lwowie w latach 1914-1919 oraz w innych miastach na ziemiach polskich, a także za granicą (Nowy Jork). Należy dodać, że w czasach zaborów wydruk takiego śpiewnika i rozpowszechnianie przez księgarzy groziły karą więzienia⁹.

Wydanie w 1903 roku we Lwowie śpiewnika Jana Galla *150 pieśni i piosenek* na chór męski i mieszany prawdopodobnie wiązało się obchodzonym w tymże

⁹ J. Pekacz, dz. cyt., s. 210; *Bibliotheca sonans. Krótka historia muzyki polskiej*, cz. II, s. 5-6, A. Bielecki (red. i in.), Wrocław 2005; por. <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/876/bs09www.pdf> [dostęp 9.05.2018].

F. Barański, *Jeszcze Polska nie zginęła! Pieśni patriotyczne i narodowe*, cz. 2, słowa, wydany we Lwowie w 1893 r. nakładem Księgarni Polskiej Bernarda Połonieckiego

roku jubileuszem działalności artystycznej kompozytora. Z tej okazji odbył się uroczysty koncert z udziałem czołowych lwowskich chórów: Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego, „Lutni”, „Echa” i „Lwowskiego Bojana”, na którym wykonano utwory zawarte w wydanym zbiorze. Po koncercie jubilata uhonorowano owacjami, wręczono pięknie oprawione wydanie omawianego zbioru pieśni, wygłoszono przemówienia gratulacyjne¹⁰. Wydarzenie to świadczy o szacunku, jakim darzono Galla w środowisku muzycznym Lwowa. Doceniano jego cenną działalność zarówno jako kompozytora, jak i dyrygenta oraz organizatora ruchu muzycznego Lwowa. Warto zauważyć, że kompozytor był szanowany nie tylko przez polskich, lecz również ukraińskich przedstawicieli środowiska muzycznego Lwowa. Wydanie *150 pieśni i piosenek* szczęśliwie zbiegło się z IV powszechnym Zlotem Sokolstwa polskiego we Lwowie datowanego na ten sam rok, które jak wyżej nadmieniono, było ważnym wydarzeniem w dziejach towarzystw śpiewających w Galicji. Włączenie do zbioru dwóch wspomnianych hymnów autorstwa Galla *Hasło Sokolów* i *Hasło Echistów* było z jego strony pięknym gestem podkreślającym ważność tego ruchu społecznego dla utrzymania wartości przynależnych do społeczeństwa obywatelskiego, rozumiejącego swoje miejsce w kulturze europejskiej.

Hasło Sokolów Galla to dwuzwrotkowa pieśń o charakterze marsza. Autor tekstu Ludomir Benedyktowicz (1844-1926), malarz (uczeń Jana Matejki) i poeta, związany najpierw w Krakowie potem ze Lwowem, jak nikt inny znał trud walki narodowowyzwoleńczej. Jako czynny bojownik jednej z bitew powstania styczniowego, w wyniku doznanych ran stracił prawą dłoń i lewą rękę (w wyniku odniesionych ran musiano ją amputować)¹¹. Pomimo kalectwa nie ustawał w dążeniach do odzyskania przez Polskę niepodległości, włączając się w sposób twór-

¹⁰ E. Nidecka, *Działalność ukraińskich chórów we Lwowie z perspektywy polskiej prasy*, „Młod i rynek” 2011, nr 9 (80), s. 76.

¹¹ http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Benedyktowicz/Benedyktowicz_bio.htm [dostęp 7.05.2018].

czy do kształtowania świadomości i podtrzymywania nadziei oraz ducha walki Polaków. Od momentu tragicznego udziału w powstaniu styczniowym poświęcił się malarstwu, konstruując metalową obręcz umożliwiającą zamocowanie pędzla i malowanie kikutem prawej ręki. Po tym wydarzeniu jego rodzina usypała fikcyjną mogiłę, aby ocalić mu życie i ukryć przed rosyjskim zaborcą. Niewykluczone, że obraz namalowany przez artystę w 1873 roku *Nad mogiłą powstańca* przedstawia motyw autobiograficzny – jego własną mogiłę. Obraz ten znajduje się w zbiorach Lwowskiej Galerii Sztuki¹².

Nad mogiłą powstańca, Ludomir Benedyktowicz, olej na płótnie z 1873 r.
(Lwowska Galeria Sztuki)

Obok pasji malarskiej Benedyktowicz był także poetą. Nie wiadomo, czy Jan Gall znał osobiście Benedyktowicza. Jest to dość prawdopodobne, gdyż w tym samym czasie obaj przebywali we Lwowie i włączali się w działania narodowo-wyzwoleńcze na polu twórczym. Tekst *Hasła Sokolów* autorstwa Benedyktowicza¹³ odgrywa w pieśni najważniejszą rolę:

1. Hej! Bracia Sokoly!
zanućmy w pochodzie,
niech pieśnią rozlega się echo!

¹² <http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Benedyktowicz/Index.htm> [dostęp 7.05.2018].

¹³ We lwowskim wydaniu śpiewnika z 1903 r., w którym znajduje się *Hasła Sokolów*, Ludomir Benedyktowicz nie figuruje jako autor tekstu.

Gdy głos nasz obudzi
chęć czynu w narodzie
ojczyźnie zadźwięczy pocięgą

Więc śmiało, kto naprzód
niech śpiewa kto żyw,
na sławę tej ziemi,
tych lasów, tych niw.

2. W sokolim pochodzie
przez sioła i grody,
po starym w nich goszcząc zwyczaju,

Wyrosłe z serc ziarna
braterstwa i zgody
na skrzydłach rozniesiem po kraju.

I w bujne nam plony
wyrośnie ten siew,
bo każdy nam bratem,
w kim polska wre krew!

Zawiera on nie tylko elementy rozbudzające ducha walki, lecz również niesie przesłanie jedności, solidarności i braterstwa, tak ważne w latach zaborów (przykład 1).

W warstwie muzycznej utwór zawiera typowe zwroty marszowe w rytmie punktowanym, które podkreślają energiczny, bohaterski charakter. Jest utrzymany w tonacji durowej (D-dur) i osadzony w przejrzystej prostej harmonice.

Druga pieśń Galla zawarta we lwowskim wydaniu zbioru z 1903 r. *Hasło „Echistów”* jest znacznie krótsza, liczy bowiem tylko osiem taktów. Strukturę tekstu tworzy sześć wyrazów układających się w patriotyczny okrzyk, w dwukrotnym powtórzeniu: „Pieśnią do serca, sercem do Ojczyzny!” (przykład 2).

Nie wiadomo, kto jest autorem tekstu – być może sam Gall lub jakiś członek chóru towarzystwa śpiewaczego „Echo”. Jest on kolejnym przykładem umacniania haseł patriotycznych w środowisku muzycznym i całej społeczności Lwowa w latach zaboru austriackiego. Prawdopodobnie pieśń ta była śpiewana jako akcent patriotyczny na licznych koncertach chóru „Echo” z różnorodnym repertuarem chóralnym. Trzeba również zauważyć, że wydźwięk narodowy miały także pieśni ludowe, które należą do większości spuścizny Galla i które również znajdowały się w repertuarze chóru „Echo” tudzież innych chórów działających we Lwowie. Wykonawstwo pieśni ludowych i patriotycznych umacniało poczucie identyfikacji narodowej oraz wielokrotnie podkreślanego przez nas ducha nadziei na odzyskanie wolności.

12. Hasło Sokołów.

Tempo di Marcia.

Jan Gall.

1. Hej! bra - cia So ko - ty! za - nuć - my wpo cho - dzie, Niech
2. W so ko - lim po - cho - dzie przez sie - ła i gro - dy, Po

pie - śnią roz - le - ga się e - cho! gdy głos nasz o - bu - dzi chęć
sta - rym w nich go - sząc zwy - cza - ju wy - ro - śle zsercziarna bra -

czy - nu wna - ro - dzie oj - czy - źnie za - dźwię - czy po -
ter - stwa i zgo - dy na skrzy - dła - ch roz - nie - siem po

cie - cha oj - czy - źnie za - dźwię - czy po - cie - cha! Więc
kra - ju na skrzy - dła - ch roz - nie - siem po kra - ju. I

śmia - ło pierś na przód niech śpie - wa kto żyw Na
wbuj - ne nam plo - ny wy - ro - śnie ten siew Bo

sła - wą tej sie - mi, tych la - sów i niw.
ka - łą nam bra - tem, w kim pol - sku wre krew!

Przykład 1. J. Gall *Hasło Sokołów*

21. Hasło „Echistów“

Risoluto. Jan Gall.

Pie - śnią do ser - ca, ser - cem do Oj - czy - zny!

Pie - śnią do ser - ca, a ser - cem do Oj - czy - zny!

Przykład 2. J. Gall, *Hasło „Echistów“*

Zbiór *150 pieśni i piosenek* na chór męski i mieszany zawiera jeszcze jedną pieśń patriotyczną, zatytułowaną *Przyjm pieśń na powitanie* na chór mieszany z towarzyszeniem fortepianu (utwór mógł być wykonywany również w wersji z orkiestrą i fortepianem) do tekstu Witolda Schreibera. Jest to w zasadzie kantata o większych rozmiarach jak większość pieśni tego zbioru. Utwór powstał z okazji otwarcia nowego gmachu teatru we Lwowie w 1900 roku. Partyturę kompozytor opatrzył dedykacją dla ówczesnego prezydenta Lwowa dra Godzimira Małachowskiego¹⁴. Otwarcie nowego gmachu teatru było wielce oczekiwanym wydarzeniem przez społeczność Lwowa (przykład 3).

Kantata utrzymana jest w konwencji romantycznej o dość urozmaiconym i bardziej zaawansowanym przebiegu funkcyjnym, jak większość pieśni omawianego wydania. Charakterystyczną cechą są tu częste pochody chromatyczne i akordy wtrącone. Również i ten utwór ma silny wydźwięk patriotyczny, głównie za sprawą tekstu. Do najbardziej wymownych fragmentów należy ostatnia wielokrotnie powtarzana strofa:

Więc prowadź z sercem niezachwianem,
siej wiarę wśród ciemnych dróg,
bądź wodzem i bądź kapłanem,
aż wolności dzień zapali Bóg.

¹⁴ Biblioteka Jagiellońska, rękopis partytury (Rkp. 1938 Nr 12).

55. Przyjm pieśń na powitanie.

Andante.

Soprany.
Alty:
Tenory.
Basy.

Fortepian.

Przyjm pieśń na po-wi - ta - nie

Przyjm pieśń na po-wi - ta - - nie. Ach! eie - bie
Ach! eie - bie

Przykład 3. Jan Gall, *Przyjm pieśń na powitanie*, początek utworu

Z dzisiejszej perspektywy, powyższy tekst urzeka szczerością, autentycznością intencji i bezpośredniością przekazu. Omawiana kantata oraz twórczość pieśniarska Jana Galla ukazują wrażliwą i prawdziwie zaangażowaną w budowanie

tożsamości narodowej osobowość ich autora. Jednocześnie twórczość ta jest wymownym świadectwem jego zaangażowania w umacnianiu i rozwijaniu wszelkich przejawów kultury polskiej na polu artystycznym.

Obecnie twórczość Jana Galla jest zapomniana, podobnie jak twórczość większości kompozytorów lwowskich. Jednak w swoim czasie Gall był znaczącą postacią życia muzycznego Lwowa, miasta, w którym realizował swoje ambicje i aktywność na szerokim polu organizatorskim, krytycznym i twórczym. Do tej pory jego działalność raczej rzadko postrzegana była jako wyraz patriotyzmu i krzewienia polskości oraz identyfikacji narodowej, tak ważnej w trudnych czasach zaborów, kiedy Polski nie było na mapie Europy, a wyzwaniem było możliwie najpełniejsze zachowanie elementów kultury polskiej. Działalność ta była wymiernym odzwierciedleniem dążeń narodowo-wyzwoleńczych środowiska artystycznego Lwowa widzianego w szerszym kontekście całego narodu polskiego.

Bibliografia

Materiały archiwalne

Biblioteka Jagiellońska, rękopis partytury (Rkp. 1938 Nr 12).

Opracowania

Bielecki Artur (red. i in.), *Bibliotheca sonans. Krótka historia muzyki polskiej* cz. II, s. 5-6, oficyna wydawnicza FORUM, Wrocław 2005; <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/876/bs09www.pdf>.

Barański Franciszek, *Śpiewnik Sokoli, Przedmowa!*, nakład J. Piasecki, druk W. Poturalski, Kraków 1903.

Nidecka Ewa, *Twórczość polskich kompozytorów Lwowa a ukraińska szkoła kompozytorska (1792-1939)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2005.

Nidecka Ewa, *Działalność ukraińskich chórów we Lwowie z perspektywy polskiej prasy*, „Mołod’ i rynek” 2011, nr 9 (80), s. 15-20.

Ottawowa-Rogalska Zofia, *Lwy spod ratusza słuchają muzyki*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1987.

Pekacz Jolanta T., *Music in the Culture of Polish Galicia, 1772-1914*, University Rochester Press, Rochester 2002.

Życzkowski Józef, *Gaudeamus igitur... Koleje Krakowskiego Chóru Akademickiego*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1977, „Cracoviana”, seria 2, Ludzie i wydarzenia.

Źródła encyklopedyczne

Encyklopedia muzyczna PWM, efg, PWM, Kraków 1987.

Strony internetowe

<http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/876/bs09www.pdf>

<http://www.lwow.com.pl/almanach/muzyka1928.html>

<http://a-pesni.org/polsk/marszsokolow-b.htm>

http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Benedyktowicz/Benedyktowicz_bio.htm

<http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Benedyktowicz/Index.htm>

Streszczenie

Pieśni patriotyczne Jana Galla jako wyraz identyfikacji narodowej w latach zaborów

Jan Gall (1856-1912) był polskim kompozytorem pieśni solowych i chóralnych. Napisał ok. 400 pieśni chóralnych. Prowadził także aktywną działalność we Lwowie jako dyrygent chóru „Echo – Macierz”. Jego pieśni miały w repertuarze inne lwowskie towarzystwa śpiewacze. Cieszyły się one dużą popularnością. Obok opracowań pieśni ludowych Jan Gall pisał również pieśni patriotyczne. Wśród nich na uwagę zasługują dwa hymny napisane dla lwowskich towarzystw śpiewaczych: *Hasło Sokółów* oraz *Hasło Echistów*, wydane w 1903 r. w zbiorze *150 pieśni i piosenek* na chór męski i mieszany. Były one często wykonywane we Lwowie podczas różnego rodzaju uroczystości patriotycznych. Twórczość pieśniarska ukazuje wrażliwą i prawdziwie zaangażowaną w budowanie tożsamości narodowej osobowość Jana Galla. Jednocześnie jest wymownym świadectwem jego zaangażowania w umacnianiu i rozwijaniu wszelkich przejawów kultury polskiej na polu artystycznym w latach zaborów.

Summary

Patriotic songs of Jan Gall as an expression of national identification in the years of partitions

Jan Gall (1856-1912) was a Polish composer of solo and choral songs. He wrote ab. 400 choral songs. He also led an activity in Lviv as a conductor of the „Echo – Macierz” choir. His songs had a great popularity. His songs were in repertoire of other Lviv singing societies. They were very popular. Apart from folk songs, Jan Gall also wrote patriotic songs. Among them, there are two hymns written for the Lviv singing societies: *Hasło Sokółów* and *Hasło Echistów*, published in 1903 in a cycle of *150 songs and songs* for male and mixed choir. They were often performed in Lviv during various patriotic celebrations. This kind of repertoire reveals sensitive personality of Jan Gall and his deeply involved in building the national identity. Simultaneously, it is an clearly testimony to his commitment to strengthening and developing all forms of Polish culture in the artistic field in the years of the partitions.